

TOPLUMSAL YAPIDA GÖRÜLEN KUŞAKLAR ARASI SOSYAL HAREKETLİLİK: DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ

Yrd. Doç. Dr. Feyyaz KARACA*

Özet

Bu araştırmanın amacı Denizli il merkezinde orta ve üst düzey meslek gurubuna sahip bireylerin eğitim, meslek ve gelir düzeyi ile bunların anne ve babalarının eğitim, meslek ve gelir düzeyleri arasındaki farklılıkları inceleyerek, toplumsal yapıda kuşaklararası bir hareketliliğin olup olmadığını ortaya koymaktır. Araştırmada tarama modeli kullanılarak gözlenen olaylar betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın evrenini 2007-2008 yılında Denizli il merkezindeki resmi ve resmi olmayan kurumlarda çalışan (akademisyenler, doktorlar, avukatlar, mühendisler, diş hekimleri, eczacılar, öğretmenler ve polislerden meydana gelen) yaklaşık 10699 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu resmi ve resmi olmayan kurumlarda çalışan personel arasından tabakalı örneklem yoluyla seçilen 1441 kişi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen kuşaklararası sosyal hareketlilik anket formu kullanılmıştır. Araştırma için toplanan verilerin frekans ve yüzdeler dağılımları tablolar halinde analiz edilmiştir. Anne ve babanın eğitimi, mesleği ve gelir düzeyi ile çocukların eğitimi, mesleği ve gelir düzeyi arasındaki farkları ölçmek için yüzdeler dağılımları arasındaki farklar karşılaştırılmıştır. Sonuçta çocukların eğitim ve mesleki statü düzeyleri babalarınınkine göre yukarı doğru büyük farklılık gösterirken, gelir düzeyleri arasındaki fark ise daha düşük görülmektedir. Bu farklılıklar anne ve çocuklar arasında ise daha da büyükmektedir. Ortaya çıkan bu farklılıklar orta ve üst düzey meslek grubuna sahip bireylerin yüksek derecede bir kuşaklar arası yukarı sosyal hareketlilik yaşadıklarını göstermektedir.

Anahtar sözcükler: *Toplumsal hareketlilik, kuşaklar arası toplumsal hareketlilik, sınıf kökeni, ulaşılan sınıf yeri, toplumsal akıcılık, açık toplum.*

---

* Pamukkale Üniversitesi, fkaraca@pau.edu.tr

INTERGENERATIONAL SOCIAL MOBILITY OBSERVED IN THE CITY OF DENİZLİ

Abstract

The aim of this study is to examine the differences between parents' educational, occupational and income levels and their children's educational, occupational and income levels that have middle and upper level occupations in Denizli city to show whether intergenerational a social mobility takes place. General survey model was used in the study. The population of this research consisted of approximately 10699 people who work for state or their own private institutions and the research sample comprised of a total of 1441 participants. The data were collected through a developed survey questionnaire. Bivariate tabular analysis was used to analyze the collected data based on frequency and percentage distributions of educational, occupational and income levels between parents and their children. The research results indicate that the children's educational and occupational levels were much higher than those of their fathers but income level differences between children and fathers were not so strong. The children educational, occupational and income levels were much stronger than those of their mothers. The existence of these differences between parents and their children shows that individuals having middle and upper level occupations experienced a high level of intergenerational upward social mobility.

Keywords: *Social mobility, intergenerational social mobility, class origins, class destination, social fluidity, open society.*

1. GİRİŞ

Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan toplumların değişmelerini gösteren önemli ölçütlerden biri toplumsal hareketlilik. Bu toplumsal hareketliliğin detaylı bir şekilde ortaya konması içinde en iyi yollardan biri kuşaklar arası sosyal hareketliliğin araştırılmasıdır. Bu yolla en az iki kuşağı kapsayacak bir zaman süreci içinde anne ve babalar ile onların çocukları

arasında eğitim, gelir ve mesleki statü düzeyleri bakımından ortaya çıkan farklılıkları bize toplumsal yapıda nasıl bir kuşaklar arası hareket yaşandığını gösterecektir.

Bu çalışmada Denizli il merkezinde orta ve üst düzey meslek grubuna sahip bireylerin kuşaklar arası toplumsal hareketlilik yaşamalarında ana-babalarının sosyo ve ekonomik düzeylerinin ne kadar belirleyici olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun içinde anne ve babaların eğitim, gelir ve mesleki statü düzeyleri ile çocuklarının eğitim, gelir ve mesleki statü düzeyleri arasındaki farklar karşılaştırılmaktadır. Ortaya çıkan sonuca göre de toplumda tabakalar arası akışkanlık belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu akışkanlık aynı zamanda bir toplumun kapalı ya da açık olmasını belirleyen en önemli ölçüt olarak kabul edilmektedir.

“Toplumsal hareketlilik” kavramını çeşitli sosyologlar toplumdaki birey ya da grupların sosyal, ekonomik ve politik konumlarında meydana gelen önemli değişiklikler olarak tanımlamaktadırlar (Giddens, 2000; Crompton, 1993; Goldthorpe,1987; Miller, 1975; Parkin, 1973). Toplumsal hareketlilik konusunda yapılan çalışmalarda bireylerin toplumsal hareketliliklerini ailelerin kendilerine sağladığı ya da devrettiği sosyal, ekonomik ve politik miraslarla mı? Yoksa bireylerin kendi bilgi, beceri, yetenek ve çabaları sonucu mu? gerçekleştirdiği önemli bir tartışma konusu olmaktadır. Her ne kadar uluslararası karşılaştırmalı araştırmalarda çoğunlukla ailelerin çocuklarına sağladıkları sosyal, ekonomik ve politik mirasların üzerindeki çalışmaları (Breen, 2004; Kao ve Thompson, 2003; Marshall, Swift (vd.), 1997; Mare, 1981; Jencks, 1977; Sewell, Hauser (vd.), 1976; Sewell-Hauser, 1975; Blau-Duncan, 1967) yoğunlukta olmasına rağmen, bireylerin kendi bilgi, beceri ve çabaları sonucunda sosyal hareketliliklerini gerçekleştirdiğine dair araştırmalar da mevcuttur. Young (1994) fırsat eşitliği ve toplumsal adaletin geçerli olduğu toplumlarda kişilerin toplumsal konum kazanmalarında bireylerin kendi zekâları, yetenekleri, çaba ve gayretlerinin daha önemli olduğunu öne sürmektedir. Benzer şekilde Saunders'de (1997) toplumsal konum kazanmada sınıf kökeninden çok yeteneğin ve çalışmanın daha önemli olduğunu ifade etmektedir.

Bu alanda yapılan araştırmalar sonucunda toplumdaki bireylerin sosyal hareketliliğini belirleyen çeşitli faktörler ortaya çıkmasına karşılık, bunların arasından eğitim, gelir ve mesleki statü düzeylerindeki farklılıklar başlıca üç önemli faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu faktörlerin her biri tek

başına toplumsal hareketliliğe neden olabileceği gibi bazen ikisi bazen de üçü bir arada toplumsal hareketliliğe neden olmaktadır. Aşağıda bu alanda daha önceden yapılmış araştırmaları eğitim ve toplumsal hareketlilik, gelir düzeyi ve toplumsal hareketlilik, mesleki statü ve toplumsal hareketlilik olmak üzere üç ayrı grupta ele alınmıştır.

1.1 Literatür Taraması

Eğitim ve toplumsal hareketlilik: Eğitimin toplumda bireylerin dikey sosyal hareketlilik yapmaları için bir araç olduğuna ilişkin tartışmalar geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemini sürdürmektedir. Yeni bir iş ve meslek edinmek için eğitimin önemi artmakta ve yüksek öğrenim gerektiren meslekler bireylerin yaşam şanslarını önemli ölçüde etkilemektedir. Dolayısıyla eğitim yoluyla bireyler orta ya da üst düzey profesyonel ve yönetimsel mevkilere gelebilmektedirler. Tezcan (1999: 204) eğitim ve toplumsal değişme arasındaki ilişkiyi ele alırken eğitimin toplumsal değişimin hem bir şartı hem bir etkileyicisi hem de bir aracı olduğuna işaret etmektedir.

Tabakalaşma kuramlarında ise Marx (1969; 1972) ve Weber (1961; 1968) toplumda el emeği gerektiren işlerde çalışan ve işçi sınıfında yer alan anne-babanın oğlunun ya da kızının üniversite öğrenimiyle edindiği profesyonel ve yönetimsel konumları onların orta sınıfa doğru dikey bir hareketlilik olarak değerlendirmektedirler. Lipset-Bendix (1959) ise el emeğine dayalı mesleklerden, el emeğine dayalı olmayan mesleklere doğru hareketi bile yukarı doğru dikey bir hareketlilik olarak görmektedirler. Diğer taraftan Blau-Duncan (1967) Amerikan toplumunda mesleklerin yapısıyla ilgili yapmış oldukları önemli bir çalışmada sosyal hareketliliği genellikle endüstri toplumlarının açıklığının bir ölçüsü olarak kabul edildiğini ve yüksek hareketlilik oranlarının da gerçekten başarı ile temellenen fırsat eşitliğinin liberal vadinin bir göstergesi olduğunu belirtmektedirler. Sonra Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yüksek sosyal hareketlilik oranlarını göstererek, bu durumun ileri düzeyde endüstrileşmenin ve eğitimin bir sonucu olarak ortaya çıktığını ve endüstrileşmiş diğer ülkelerinde aynı süreci yakalamakta olduklarını ifade etmektedirler.

Marshall-Swift (vd.) (1997) eğitimsel kazanımın, sosyal sınıf kökeni ile hareket edilen-ulaşılabilir sosyal sınıf arasındaki ilişkilere aracılık etme durumunu araştırırken, eğitim düzeyinde de sınıf farklılıklarının açık ve

belirgin olduğunu vurgulamaktadırlar. Bireylerin eğitiminin her düzeyinde ve ulaştığı sosyal sınıf düzeylerinde doğdukları sosyal sınıf kökenine göre farklılıklar vardır. Hizmet sınıfı kökenli bireyler, büyük olasılıkla sınıf yapısı içinde görece olarak ayrıcalıklı konumlara ulaşmalarına rağmen; son 20 yılda sosyal sınıf kökeninin maaşlı iş-meslek elde etme şanslarına doğrudan etkisinin önemli oranda azaldığını belirtmektedirler. Diğer taraftan eğitim süreçlerinin de sınıfın meslek edinmedeki etkilerine artan biçimde aracılık ettiğini ifade etmektedirler (Marshall vd., 1997).

Marshall-Swift (1993) sınıf kökenlerinin eğitimsel düzeyleri belirlediğini ileri sürerken, Saunders (1997) ise bu konuda sınıf kökeninden çok yeteneğin ve çalışmanın daha önemli olduğunu savunmaktadır. Her ne kadar bu iki görüş birbiri ile çatışsa da her birinin kendine göre bazı geçerli yönleri bulunmaktadır. Diğer taraftan Savage (2000) bireylerin sosyal hareketliliğinde belirleyici olan yapısal değişkenlerle, bireysel değişkenlerin birbirine karşıt olarak değerlendirilmemesi gerektiğini ve her birinin kendilerine göre etkilerinin ayrı ayrı olarak ele alınması gerektiğini ileri sürmektedir.

Kim-Kulkarni (2009) kuşaklararası sosyal hareketlilik üzerine yaptıkları çalışmada babanın sahip olduğu mesleğin ve eğitim düzeyinin (ailenin sosyo/ekonomik statüsünün) çocuklarının eğitimsel ve mesleki başarılarındaki etkisini ele almaktadırlar. Sonuçta babanın sosyo/ekonomik statüsünün çocuğun eğitimsel ve mesleki başarılarında önemli bir pozitif etkiye sahip olduğunu bulmuşlardır. Bu konuda daha önceden yapılan çok sayıda araştırmalarda ailenin sosyo/ekonomik statüsü yani anne ve babanın eğitimi, mesleği ve gelir düzeyi ile çocukların eğitim, gelir ve mesleki başarıları arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koyan araştırmalar (Kao-Thompson, 2003; Mare, 1981; Jencks, 1977; Sewell, Hauser (vd.), 1976; Sewell-Hauser, 1975; Blau-Duncan, 1967) da vardır.

Jackson, Luijckx (vd.) (2008) kuşaklararası sosyal hareketlilik ve eğitim arasındaki ilişkileri ülkeler arasında karşılaştırmalı olarak ele almaktadırlar. Sosyal hareketlilik araştırmalarında önemli bulgulardan biri eğitimin etkisi dışarda tutulsa bile sosyal sınıf kökeninin çocukların sosyal sınıf pozisyonlarını belirlediğidir. Bunun anlamı avantajlı bir aile yapısına sahip olan çocuklar dezavantajlı aile yapısına sahip olan çocuklara göre daha iyi fırsatlara sahiptir çünkü diğerleriyle aynı seviyedeki bir okuldan mezun olsalar bile göreceli olarak onlardan daha üst düzeyde eğitim başarılarına sahiptir. Bu yüzden sosyal köken hem eğitim yoluyla direk bir etkiye hem

de çocukların mesleki başarı ve sınıf atlamalarında dolaylı bir etkiye sahiptir (Breen, 2004; Marshall, Swift (vd.), 1997; Blau-Duncan, 1967). Jackson Luijckx (vd.) (2008) sosyal hareketlilik sürecinin iki yönde gerçekleştiğini düşünmektedirler. Birinci olarak babalar mesleki statülerini çocuklarına eğitim yoluyla geçirirler; ikinci olarak, baba mesleki statüsünü çocuklarına direk olarak aktarabilir; bu da babadan kalan mirasın çocuğa geçmesiyle gerçekleşir.

Gelir düzeyi ve toplumsal hareketlilik: Diğer taraftan ailenin gelir düzeyi ile onların çocuklarının sosyal hareketliliği arasındaki ilişkileri ortaya koyan önemli araştırmalarda bulunmaktadır. Hassler, Mora (vd.) (2007) gelirdeki eşitsizlik ile kuşaklararası sosyal hareketlilik arasındaki ilişkileri incelemiştir. Kullandıkları modelde eşitsizlik ve sosyal hareketliliğin dış faktörlerdeki değişimlerden nasıl etkilendiğini ve bunlar arasındaki korelasyonu nelerin belirlediğini açıklamaya çalışmaktadırlar. Sonuçta eğitime yapılan halk yardımlarının miktarındaki ve eğitim başarısındaki farklılıklar ülkeler arası modelleri oluşturarak, eşitsizlik ile sosyal hareketlilik arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. İşgücü piyasasındaki farklılıklar, örneğin, yeteneğe öncelik veren teknoloji ya da ücret düşüşlerindeki eşitsizlik ile sosyal hareketlilik arasında da pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Eşitsizlik ve hareketlilik arasındaki ilişkileri belirleyen bazı uluslar arası karşılaştırmalı araştırmalar bu modelin sonuçlarını desteklemektedir. Yapılan bu tür karşılaştırmalı araştırmalarda gelir düzeyindeki eşitsizliği ölçmek için yetenekli kişilerin gelirleri, yeteneksiz kişilerin gelirlerine oranlanmıştır. Bununla birlikte geçmiş kuşaklara ait yeterli veriye ulaşılamadığı için çeşitli araştırmacılar kuşaklararası sosyal hareketliliği ölçmede çok önemli zorluklarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu zorluğa rağmen bazı kuşaklararası sosyal hareketlilikle ilgili araştırmalarda yapılmıştır.

Örneğin, Björklund ve arkadaşlarının (2002) çalışmasını temel alarak Blanden, Gregg (vd.) (2005) yaptığı araştırmada İngiltere, Kanada, Danimarka, Norveç, İsviçre, ABD ve Batı Almanya için sosyal hareketliliğin ölçümünü babalar ve oğulların gelirleri arasındaki kuşaklar arası korelasyonu temel almışlardır. Sonuçta kuzey Avrupa ülkeleri ve Kanada'nın, görece yüksek derecede hareketliliğe, ABD ve İngiltere'nin düşük derecede hareketliliğe sahipken, Batı Almanya'nın ise orta düzeyde bir hareketliliğe sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Checchi, Ichino (vd.) (1999) çalışması da İtalya'nın, ABD'den daha eşitlikçi fakat daha düşük hareketliliğe sahip olduğunu göstermiştir. Bunun nedeni olarak da İtalya iş piyasası tedbirleri

ABD'ye göre önemli ölçüde ücretleri bastırmakta bu da eşitsizlik ve hareketlilik arasındaki pozitif ilişkiyi göstermektedir. Diğer taraftan eşitsizlik ile hareketlilik arasında negatif ilişkiyi gösteren Dahan-Gaviria'nın (2001) araştırmasında ise Latin Amerika ülkelerinin ABD'den hem daha az eşitlikçi hem de daha az hareketliliğe sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Zaman içinde sınırlı sayıda kuşaklar arası hareketlilikteki değişimleri ölçmek için daha küçük çapta yapılan araştırmalar arasında Güell, Rodríguez Mora (vd.) (2007) Katalonya için yaptığı çalışma öne çıkmaktadır. Onlar, kişileri yaşı ellinin altı ve ellinin üstü olmak üzere iki gruba ayırıp karşılaştırdıklarında, bugünkü kuşaktaki hareketliliğin daha önceki kuşaktaki hareketliliğe göre daha düşük düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Yaşlı kuşak için yetenekli olanların geliri yetenekli olmayanların gelirin oranlandığında, sonuç yaklaşık iki katı çıkarken, genç kuşaklar içinde bu oran 1.56 katında kalmıştır. Burada toplumsal hareketlilik ve eşitsizliğin azalmış olduğu sonucu ortaya çıkarken; bunun nedeni olarak otuz yıl önce İspanyadaki işgücü piyasası kurumlarındaki köklü değişimler görülmektedir.

Mesleki statü ve kuşaklar arası toplumsal hareketlilik: Bir başka önemli araştırma konusu da ailenin mesleki statüsü ile onların çocuklarının sosyal hareketliliği arasındaki ilişkileri ele alan araştırmalardır. Biblarz, Bengtson (vd.) (1996) 20. yüzyılda ABD'de üç kuşak boyunca görülen sosyal hareketlilik modelindeki değişiklikleri ele almışlardır. Sonuçta birbirini takip eden her bir kuşak, bir önceki kuşağa göre meslek edinmede daha başarılı olduklarını bulmuşlardır. Bununla beraber kuşaklar boyunca yukarı doğru hareketlilik oranında bir düşüş olduğu görülmektedir. Daha da önemlisi mesleklerin dağılımında görülen bağımsız yapısal değişiklikler sonucunda, ana ve babanın sosyo/ekonomik düzeyi ile çocukların sosyo/ekonomik düzeyleri arasındaki ilişkilerde de kuşaklar boyunca bir azalmanın var olduğunu ortaya koymuşlardır. Sonuçta ailenin sosyal statüsünü çocuklarına geçirmede bir azalma eğilimi ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan kadınların sosyal hareketliliğinde birbirini takip eden her üç kuşakta da değişmeyen geniş çaplı bir mesleki ayırım olduğu görülmüştür.

Geçen yüzyılda Amerikan toplumunda sosyal statünün kuşaktan kuşağa geçişini azaltan iki önemli sosyal değişim süreci yaşandı. Birincisi özellikle 1960'tan günümüze Amerikan toplumunun mesleki fırsat yapısının daha açık ve evrensel olmaya başlamasıdır (Hout, 1984, 1988; Featherman-Hauser, 1978). 1970 öncesine yönelik yapılan sosyal hareketlilik araştırmalarına göre mesleki yapıdaki değişiklikler genellikle yukarı doğru

kuşaklararası sosyal hareketliliğe yol açmıştır; ama bu kişilerin mesleği ile babasının mesleği arasındaki bağlantıyı sağlayan sistemi etkilememiştir (Hauser-Featherman, 1977: 84; Duncan, 1968; Blau-Duncan, 1967; Rogoff, 1953/1, 1953/2). İkincisi ise el emeğine dayalı olmayan mesleklerin artmış olması fırsatları çoğaltmasına rağmen, fırsat eşitliği artmamıştır; çünkü ailenin çocuklarının mesleki başarısı üzerindeki özgeçmiş etkisi sürekli sabit kalmıştır.

Featherman-Hauser (1978) 1973 mesleki değişimler analizinde, Amerikan erkekleri arasında meslek değiştirmedeki engellerin orta düzeyde olduğunu, fakat uzun süre devam eden bir azalma gösterdiğini; bununda kurumlarda daha fazla fırsat eşitliği sağladığını, özellikle eleman seçmede sosyal sınıf kökeninden ziyade başarıya dayalı bir ölçünün öne çıktığını belirtmişlerdir. Buna benzer olarak sosyo/ekonomik köken ve ulaşılmak istenen sosyo/ekonomik düzey arasındaki ilişkide 1960 ve 1970 arasında bir azalma olduğunu, 1970'ten günümüze doğrudan bu azalmanın gittikçe arttığını gösteren çalışmalarda (DiPrete-Grusky, 1990; Grusky-DiPrete, 1990; Hout, 1988, 1984; Featherman-Hauser, 1978) yapılmıştır.

Diğer taraftan Breen ve arkadaşları (2004) 20. yüzyılın son çeyreğinde Avrupada görülen sosyal hareketliliğin trendlerini belirlemeye çalıştılar. On bir Avrupa ülkesinde görülen sınıf kökeni, eğitimsel başarı ve ulaşılan sınıf arasındaki değişen ilişkileri detaylı bir biçimde analiz ettiler. Sonuçta bunlar arasında oluşan birbiriyle bağlantılı ilişkilerin sosyal hareketliliğin oluşmasında önemli rol oynadığı sonucunu ortaya çıkardılar. Örneğin, sosyal hareketlilikteki genel artışın nedeni toplumdaki yüksek nitelikli insanların sayısının artmasıdır. Bu durumda olan insanlar için sınıf kökeni ve ulaşılan sınıf arasındaki ilişki düzeyi zayıftır. Yüksek nitelikli bireyler arasında sınıf kökeni ile ulaşılan sınıf arasında zayıf bir ilişki olduğunu gösteren Hout'un (1988) Amerika, Vallet'in (2004) Fransa, Breen-Jonsson'un (2007) İsviçre, Breen-Luijckx'in (2007) Almanya toplumu için yapmış oldukları çalışmalarda bulunmaktadır.

1.2 Kuramsal Çerçeve

Sosyal hareketlilikle ilgili 1990'dan sonraki süreçte üç temel makro odaklı hipotez öne sürülmektedir; bunlar modernleşme hipotezi, yeniden üretme hipotezi ve sosyalist dönüşüm hipotezidir (Shavit-Blossfeld, 1993). Modernleşme hipotezi, sınıf kökeninin eğitim üzerine olumlu etkilerinin giderek azalmakta olduğunu iddia etmektedir. Yeniden üretme hipotezine

göre eğitimin yaygınlaşmasının sonucu olarak alt seviyeden üst seviyeye geçişler için sosyal fırsatlarda bir artma eğilimi olmasına rağmen, daha sonraki süreçte sosyal eşitsizliğin artmasıyla bu geçişlerdeki artış gerilemektedir. Sosyalist dönüşüm hipotezine göre de başlangıçta sosyal kökenin eğitim üzerindeki etkisinde bir azalma görülmesine rağmen, daha sonraki süreçte yeni seçkinlerin kendi çıkarlarını takip etmesi sonucu sosyal kökenin eğitim üzerine etkisi artmaktadır (Shavit-Blossfeld, 1993). Bu çalışmanın en önemli sonucu adı geçen hipotezleri desteklemede kullanılan yaygın modellerde, sosyal kökenin eğitimsel geçişler üzerindeki etkisinde bir sürekliliğinin olmamasıdır.

Breen-Jonsson'a (2005) göre bir toplumun açık olup olmamasını, sosyal sınıf kökeni ile ulaşılan sosyal sınıf arasındaki ilişki belirler; bu aynı zamanda sosyal akışkanlık olarak da adlandırılır ve fırsat eşitsizliğinin bir ölçüsü olarak kabul edilir. Dünyada hangi toplumların akışkanlıkta daha açık, hangi toplumların daha kapalı olduğu konusunda yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Fırsat eşitsizliğinde ya da açık toplum olmada makro düzeydeki farklılıklara bakarak hangi ülkelerin en açık ve hangi ülkelerin en kapalı olduğunu sınıflandırmak oldukça zor görülmektedir.

Bu çalışmaların çoğunda endüstrileşmiş toplumlarda kuşaklararası sosyal hareketliliği belirlemede, çocukların eğitim, meslek ve gelir düzeyleri ile ebeveynlerin eğitim, meslek ve gelir düzeyleri arasındaki fark ölçütü olarak ele alınmaktadır. Sonuçta genel olarak endüstrileşmiş olan ülkelerde görülen sosyal hareketlilikte bazı ortak eğilimler görülmesine rağmen, özelde her bir ülkede kendine özgü bir model oluşturmaktadır. Bununla birlikte sadece makro düzeydeki sosyal hareketlilik yerine, daha küçük çapta mikro düzeyde bir bölge ya da bir ili kapsayan araştırmalarda yapılabilir. Bu araştırma da bu amaçla yapılmıştır.

Araştırmanın amacı: Denizli il merkezinde aktif olarak orta ve üst düzey meslek grubunda (yukarı doğru hareketlilik için hedef meslek grupları) çalışan bireylerin eğitim, meslek ve gelir düzeyleri ile bunların anne ve babalarının eğitim, meslek ve gelir düzeyleri arasındaki farklılıkları inceleyerek, toplumsal yapıda kuşaklararası bir hareketliliğin olup olmadığını ortaya koymaktır.

Araştırmanın önemi: Bu çalışmada Denizli gibi gelişmiş ve merkez nüfusu beşyüz bine yaklaşmış olan bir il merkezinde, alt, orta ve üst toplumsal tabakaya mensup insanların yoğun olarak yaşadığı bir yer olduğu

için, kuşaklararası toplumsal hareketliliğin araştırılması önemli bir konudur. Eğer varsa bunu belirleyen faktörlerin neler olduğunun araştırılarak ortaya konulması gerekmektedir. Bu yüzden kuşaklar arası toplumsal hareketliliğin gerçekleşmesinde önemli göstergelerden olan çocukların eğitim, gelir ve mesleki statüleri ile onların anne ve babalarının eğitim, gelir ve mesleki statüleri arasındaki farklılıkların araştırılması, içinde yaşadığımız toplumu daha iyi anlamamıza ve gelecekte de toplumla ilgili etkili plan ve programların oluşturulmasına önemli katkılar sağlayacaktır. Araştırmada ortaya çıkan sonuçların daha önceden toplumsal hareketlilik konusunda ortaya atılan sosyolojik teorilerle karşılaştırılıp onlara uygunluğuda tartışılmıştır. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Orta ve üst düzey meslek grubuna sahip olan bireylerin eğitim düzeyleri ile onların babalarının eğitim düzeyleri arasında önemli farklılık var mı?
2. Orta ve üst düzey meslek grubuna sahip olan bireylerin eğitim düzeyleri ile onların annelerinin eğitim düzeyleri arasında önemli farklılık var mı?
3. Orta ve üst düzey meslek grubuna sahip olan bireylerin mesleki statü düzeyleri ile onların babalarının mesleki statü düzeyleri arasında önemli farklılık var mı?
4. Orta ve üst düzey meslek grubuna sahip olan bireylerin mesleki statü düzeyleri ile onların annelerinin mesleki statü düzeyleri arasında önemli farklılık var mı?
5. Orta ve üst düzey meslek grubuna sahip olan bireylerin gelir düzeyleri ile onların babalarının gelir düzeyleri arasında önemli farklılık var mı?
6. Orta ve üst düzey meslek grubuna sahip olan bireylerin gelir düzeyleri ile onların annelerinin gelir düzeyleri arasında önemli farklılık var mı?
7. Anne ile çocuklar arasında ve baba ile çocuklar arasında eğitim, gelir ve mesleki statü düzeyleri açısından karşılaştırıldığında ortaya çıkan farklılıklar nasıldır?

2. YÖNTEM

Bu araştırmanın yürütülmesinde, genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu

şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Genel tarama modelinde, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak için, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılmaktadır (Karasar, 2005: 77-79). Araştırmanın amacı, Denizli il merkezinde orta ve üst düzey meslek grubunda çalışan bireylerin kuşaklar arası bir hareketlilik yaşayıp yaşamadıklarını belirlemeye yöneliktir. Araştırma bu yönüyle betimsel bir çalışmadır.

2.1 Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın evrenini 2007-2008 yılında Denizli il merkezindeki resmi kurumlarda ve resmi olmayan kurumlarda çalışan akademisyenler, doktorlar, avukatlar, mühendisler, dişhekimleri, eczacılar, öğretmenler ve polislerden meydana gelen yaklaşık 10699 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu resmi ve resmi olmayan kurumlarda çalışan personel arasından tabakalı örneklem yoluyla seçilen 1441 kişi oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen kuşaklararası sosyal hareketlilik anket formu kullanılmıştır. Ankette katılan katılımcılara sosyo/demografik soruların yanında, eğitim düzeyleri, mesleki statüleri ve gelir düzeyleriyle ilgili sorularda sorulmuş olup, aynı soruların anne ve babalarıyla ilgili olarak cevaplandırmaları istenmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırma için toplanan verilerin frekans ve yüzdeler dağılımları tablolar halinde analiz edilmiştir. Anne ve babanın eğitimi, mesleği ve gelir düzeyi ile çocukların eğitimi, mesleği ve gelir düzeyi arasındaki farkları ölçmek için yüzdeler dağılımlar arasındaki farklar karşılaştırılmıştır. Bunda genel geçer ölçüt olarak eğer yüzdeler dağılımlar arasındaki fark 10'un altındaysa düşük; eğer fark 10 ile 30 arasındaysa orta düzeyde; eğer fark 30'un üzerindeyse yüksek olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan tüm katılımcıların meslekleriyle ilgili frekans ve yüzdeler dağılımları Tablo 1'de görülmektedir. Evrenin genişliğine göre tabakalı olarak seçilen örneklem grubu içinde %34.8'lik payla öğretmenler

ilk sırada yer alırken, ikinci sırada ise %17.7'lik payla akademisyenler gelmektedir. En az örneklem grubunu ise % 4.2 payla eczacılar oluştururken, onun arkasından %5.0 payla dişhekimleri gelmektedir.

Tablo 1: Araştırmaya katılan katılımcıların mesleklerine göre frekans ve yüzdelik dağılımları

Meslekler	N	%	Toplam %
Akademisyen	255	17.7	17.7
Doktor	132	9.2	26.9
Avukat	127	8.8	35.7
Mühendis	102	7.1	42.7
Dişhekimisi	72	5.0	47.7
Eczacı	61	4.2	52.0
Öğretmen	502	34.8	86.8
Polis	190	13.2	100
Toplam	1441	100	

Araştırmamızda anne ve babaların eğitim, gelir ve mesleki statü düzeyleri ile onların çocuklarının eğitim, gelir ve mesleki statü düzeyleri arasındaki farklılıkları karşılaştırmak için yapılan frekans ve yüzdelik dağılım analizleri 6 farklı tabloda detaylı bir şekilde gösterilmiştir. İlk önce Tablo 2'de baba ve çocukların sahip olduğu eğitim düzeyleri yüzdelik dağılımlarına göre karşılaştırıldığında babaların % 64.8'i ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahip ve bunların içinde ilkokul mezunu olanların oranı % 42.1 iken diploması olmayanların oranı da %11.2; çocuklar arasında diploması olmayan, ilkokul ve ortaokul mezunu olan hiç kimse bulunmamaktadır. Diğer taraftan babalardan sadece % 21.5'i üniversite mezunuyken, çocuklarda bu oran % 97.5'e çıkmaktadır.

TOPLUMSAL YAPIDA GÖRÜLEN KUŞAKLAR ARASI SOSYAL HAREKETLİLİK:
DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ

Tablo 2: Baba ve çocukların eğitim düzeylerinin frekansı ile yüzdelik dağılımları

Eğitim Düzeyleri	Baba		Çocuk	
	N	%	N	%
Diploma Yok	161	11.2	0	0.0
İlkokul	604	42.1	0	0.0
Ortaokul	165	11.5	0	0.0
Lise	195	13.6	36	2.5
Üniversite	308	21.5	6 139	97.5
Toplam	3 143	0 100.	2 143	0 100.

Annelerin ve çocuğun eğitim düzeylerinin karşılaştırıldığı Tablo 3'te ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahip olan annelerin oranı %82.6 iken, bu grubun içinde ilkokul mezunu % 44.1 ile en geniş grubu ve diploması olmayanlarda % 30.4 ile ikinci geniş grubu oluşturmaktadır. Çocuklar arasında ise ortaokul ve altı eğitime sahip olan hiç kimse yokken, üniversite mezunu olma oranı % 97.5'i bulmaktadır. Diğer taraftan anneler arasında üniversite mezunu olma oranı sadece % 8.9 olarak görülmektedir.

Tablo 3: Anne ve çocukların eğitim düzeylerinin frekansı ile yüzdelik dağılımları

Eğitim Düzeyleri	Anne		Çocuk	
	N	%	N	%
Diploma Yok	436	30.4	0	0.0
İlkokul	632	44.1	0	0.0
Ortaokul	101	7.1	0	0.0
Lise	136	9.5	36	2.5
Üniversite	127	8.9	6 139	97.5
Toplam	2 143	0 100.	2 143	0 100.

Anne ve babaların mesleki gelir düzeyleri ile çocukların mesleki gelir düzeylerinin karşılaştırılması, beş ayrı gelir düzeyi temel alınarak yapıldı ve bunlar düşük, ortanın altı, orta, ortanın üstü ve üst olmak üzere iki ayrı tabloda gösterildi.

Tablo 4: Baba ve çocukların mesleki gelir düzeylerinin frekansı ile yüzdelik dağılımları

Mesleki Gelir Düzeyleri	Baba		Çocuk	
	N	%	N	%
Düşük	175	12.5	88	6.3
Ortanın Altı	235	16.8	270	19.4
Orta	647	46.3	568	40.7
Ortanın Üstü	288	20.6	410	29.4
Üst	51	3.7	59	4.2
Toplam	1396	100.0	1395	100.0

Tablo 4'te baba ve çocukların mesleki gelir düzeyleri karşılaştırıldığında en büyük fark ortanın üstü gelir grubunda gözlenmektedir; bu grupta bulunan babaların oranı %20.6 iken, çocukların oranında %29.4 olarak görülmektedir. Bununla birlikte her iki grupta bütün gelir grupları içinde en geniş grubu orta düzey gelir grubu oluşturmaktadır; bu oran babalar için %46.3 iken çocuklar içinde %40.7'dir. Baba ve çocuk arasında farklılığın en az olduğu gelir grubunu ise üst gelir grubu oluşturmaktadır; babaların %3.7'si bu gruba girerken, çocuklarında %4.2'si bu grup içinde yer almaktadır.

Tablo 5: Anne ve çocukların mesleki gelir düzeylerinin frekansı yüzdelik dağılımları

Mesleki Gelir Düzeyleri	Anne		Çocuk	
	N	%	N	%
Düşük	2	36	88	6.3
Ortanın Altı	75	11.2	270	19.4

TOPLUMSAL YAPIDA GÖRÜLEN KUŞAKLAR ARASI SOSYAL HAREKETLİLİK:
DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ

Orta	6	17	26.2	568	40.7
Ortanın Üstü		51	7.6	410	29.4
Üst		7	1.0	59	4.2
Toplam	1	67	100.0	1395	100.0

Tablo 5'te anne ve çocukların mesleki gelir düzeylerinin karşılaştırılması beş ayrı gelir grubuna göre yüzdelerle dağılımlarla gösterilmektedir. Burada görülen en büyük fark düşük gelir grubundaki annelerin oranı %53.9 iken, çocuklar arasında bu oran sadece %6.3'tür. Bu çok büyük bir farklılığa işaret etmektedir. Aynı şekilde orta ve ortanın üstü gelir grubundaki yüzdelerle dağılımlardaki farklarda çocukların lehine daha fazla görülmektedir. En az fark ise üst gelir grubundaki yüzdelerle dağılımlar arasında ortaya çıkmaktadır.

Anne ve babaların mesleki statü düzeyleri ile onların çocuklarının mesleki statü düzeylerini karşılaştırmak için mesleki statülerini Ddüşük, ortanın altı, orta, ortanın üstü ve Üst olmak üzere beş alt grupta ele alındı. Tablo 6'da baba ve çocukların mesleki statülerine göre yüzdelerle dağılımlarına baktığımızda en büyük fark ortanın üstü mesleki statü grubunda görülmektedir; bu grupta bulunan babaların oranı %21.2 iken çocukların oranı ise %54'tür.

Tablo 6: Baba ve çocukların mesleki statü düzeylerinin frekansı ile yüzdelerle dağılımları

Mesleki Statü Düzeyleri	Baba		Çocuk	
	N	%	N	%
Düşük	168	12.0	31	2.2
Ortanın Altı	168	12.0	92	6.5
Orta	638	45.6	372	26.4
Ortanın Üstü	297	21.2	762	54.0

Üst	128	9.1	153	10.9
Toplam	1399	100.0	1410	100.0

Bu ikisi arasındaki fark yaklaşık %33 ile çok büyük görünmektedir. Diğer taraftan orta düzeydeki mesleki statü grubuna baktığımızda babaların oranı %45.6 iken çocukların oranında %26.4 olarak görülmektedir. En az fark ise üst düzeydeki mesleki statü grubunda görülmekte, bu gruba babaların sadece %9.1'i girerken çocuklarında %10.9'u girmektedir.

Tablo 7: Anne ve çocukların mesleki statü düzeylerinin frekansı ile yüzdelik dağılımları

Mesleki Statü Düzeyleri	Anne		Çocuk	
	N	%	N	%
Düşük	354	32.9	31	2.2
Ortanın Altı	159	14.8	92	6.5
Orta	365	34.0	372	26.4
Ortanın Üstü	120	11.2	762	54.0
Üst	77	7.2	153	10.9
Toplam	1075	100.0	1410	100.0

Son olarak anneler ve çocuklar arasında mesleki statü düzeylerine göre bir farklılık olup olmadığını Tablo 7 yüzdelik dağılımlarla bize göstermektedir. Burada en büyük fark ortanın üstü statü düzeyi grubunda görülmekte; annelerin sadece %11.2'si bu grupta yer alırken, çocukların % 54'ü bu grupta bulunmakta; bu ikisi arasındaki farkta yaklaşık % 42 ile çok yüksek gözükmemektedir.

İkinci büyük farkta düşük mesleki statü düzeyinde annelerin %32.9'u bu gruba girerken çocukların yalnızca %2.2'si bu grupta görülmektedir. Anneler ve çocuklar arasında mesleki statü düzeyleri arasında en az farklılık ise üst mesleki statü grubunda görülmekte, annelerin %7.2'si bu grupta görülürken, çocukların da 10.9 bu grupta yer almaktadır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma Denizli il merkezinde resmi ve resmi olmayan kurumlarda orta ve üst düzey meslek gurubunda (yukarı doğru hareketlilik için hedef meslek gurupları) çalışanların toplumsal yapıda kuşaklararası bir hareketlilik yaşayıp yaşamadığını belirlemek amacıyla yapıldı. Bunu ölçmek içinde bu meslek gurubunda çalışan (akademisyenler, doktorlar, avukatlar, mühendisler, diş hekimleri, eczacılar, öğretmenler ve polisler) bireylerin eğitim, mesleki statü ve gelir düzeyleri ile bunların anne ve babalarının eğitim, mesleki statü ve gelir düzeyleri arasındaki farklılıkları yüzdelerle tablolar halinde karşılaştırıldı.

Sonuçta anne ve babalar ile çocuklar arasında en büyük fark eğitim düzeylerinde görülmekte olup, ardından mesleki statü düzeylerinde, en sonda ise gelir düzeylerinde görülmektedir.

Baba ile çocukların eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında en büyük fark üniversite mezunu olma düzeylerinde gözlenmektedir; bu düzeyde babaların oranı %21.5 iken çocukların oranı ise %97.5'dir. Bu sonuç çocukların eğitimsel anlamda babalarına göre yukarı doğru büyük bir hareketlilik yaşadığını göstermektedir. Anne ve çocuklar arasındaki eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında yine en büyük fark üniversite mezunu olma düzeyinde görülmektedir; annelerin sadece %8.9'u bu gruba girerken çocuklarında %97.5'i bu gruba girmektedir.

Eğitimin bütün düzeyleri temel alındığında hem babalar ile çocuklar hem de özellikle anneler ile çocuklar arasında çok yüksek derecede farklılıklar bulunmaktadır. Buradan anne ve babaların sahip olduğu eğitim düzeyleri ile onların çocuklarının sahip olduğu eğitim düzeyleri arasındaki fark, çocukların eğitimsel anlamda yüksek derecede bir kuşaklar arası sosyal hareketlilik yaşadığını göstermektedir.

Anne ve babalar ile çocuklar, mesleki gelir düzeyine göre karşılaştırıldığında, farklılıklar görece azalmaktadır. Babalar ile çocuklar arasında mesleki gelir düzeyine göre en büyük fark ortanın üstü gelir düzeyinde ortaya çıkmakta olup, babaların %20.6'sı çocuklarında 29.4'ü bu grupta yer almaktadır. Genelde ise baba ve çocukların orta gelir düzey gurubunda yığıldığı ortaya çıkarken, babaların %46.3'ü ve çocuklarında %40.7'si bu grupta bulunmaktadır.

Anneler ve çocukların bu guruptaki dağılımına baktığımızda da annelerin %53.9'u düşük gelir düzeyinde yığılma gösterirken, çocukların ise sadece %6.3'ü bu gurupta bulunduğu görülmektedir. Diğer dört gelir düzeyinde de başta ortanın üstü gelir grubu olmak üzere çocukların oranı annelerinin oranını geçmektedir. Bütün mesleki gelir düzeyleri ele alındığında çocuklar ve babalar arasında çok önemli farklılıklar olmadığı için çocukların bu anlamda düşük düzeyde bir kuşaklar arası sosyal hareketlilik yaşadıkları görülmektedir.

Diğer taraftan anne ve çocuklar arasında mesleki gelir düzeyindeki farklılıklar da orta düzeyde olduğu için, çocukların annelerinin durumuna görede orta düzeyde bir kuşaklararası sosyal hareketlilik yaşadığı ortaya çıkmaktadır. Anne ve babalar ile çocuklar sahip olunan mesleki statü düzeylerine göre karşılaştırıldığında, babalar ile çocuklar arasındaki en büyük fark ortanın üstü mesleki statü düzeyinde görülmekte olup, çocukların % 54.0'ı bu guruba girerken babalarında sadece %21.2'si bu guruba girmektedir. Toplamda orta ve orta'nın üstünde bulunan bütün düzeyler hesaba katıldığında çocukların %64.9'u bu düzeyde bulunurken, babaların sadece %30.3'ü bu guruba girmektedir.

Sonuçta mesleki statü düzeyleri açısından çocuklarla babalar arasında geniş bir kuşaklararası sosyal hareketlilik yaşandığı görülmektedir. Anneler ile çocuklar mesleki statü düzeylerine göre karşılaştırıldığında ise farklılıklar çocuklar lehine daha da artmakta olup, ortanın üstünde bulunan mesleki statü düzeylerinde annenin oranı %18.4 iken bu oran çocuklarda %64.5'e çıkmaktadır. Dolayısıyla anne ve çocuklar arasında mesleki statü düzeylerine göre ortaya çıkan bu fark, çocukların çok yüksek düzeyde bir kuşaklar arası sosyal hareketlilik yaşamış olduklarını göstermektedir. Diğer taraftan babaların çocuklarla ve annelerin çocuklarla eğitim, mesleki statü ve gelir düzeyleri ayrı ayrı karşılaştırıldığında, beklendiği gibi anneler ile çocuklar arasındaki farklılıklar, baba ile çocuklar arasındaki farklılıklara göre daha fazla görülmektedir. Bu da gösteriyor ki, Denizli merkezde orta ve üst düzey meslek gurubunda çalışan bireylerin annelerinin eğitim, gelir ve mesleki statü düzeyleri, babalarının eğitim, gelir ve mesleki statü düzeylerine göre çok düşük düzeydedir.

Denizli il merkezinde görülen bu kuşaklararası sosyal hareketlilik, toplumsal yapıda yüksek bir akışkanlığın olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Bu da açık bir toplum olarak, bireylerin sosyal sınıf kökenlerinin (anne ve babasının sosyo/ekonomik statülerinin) onların sosyal konum kazanmalarında fazla belirleyici olmadığını göstermektedir. Bu sonuç sınıf kökeninin, kazanılan yeni sosyal konum üzerindeki etkilerinin azaldığını savunan modernleşme hipotezinin görüşünü tamamiyle desteklerken, yeniden üretme hipotezinin eğitimin yaygınlaşmasının sonucu olarak alt seviyeden üst seviyeye geçişler için sosyal fırsatlarda bir artma eğilimi olmasına rağmen, daha sonraki süreçte sosyal eşitsizliğin artmasıyla bu geçişlerdeki artışın gerilemekte olduğu (Shavit-Blossfeld, 1993) görüşünü de kısmen desteklemektedir. Bu çalışmanın sonuçları sosyo/ekonomik köken ile kazanılan sosyo/ekonomik düzey arasındaki ilişkinin 1970'ten günümüze doğru azalmasını gösteren çalışmalarla (DiPrete-Grusky, 1990; Grusky-DiPrete, 1990; Hout, 1988, 1984; Featherman-Hauser, 1978) da benzerlik göstermektedir. Denizli il merkezinde orta ve üst düzey meslek grubuna sahip bireyler arasında sosyal hareketliliğin artışını belirlemede, toplumdaki yüksek nitelikli insanların sayısının artması önemli bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır. Bu yüksek niteliklere sahip olan insanların özelliği onların sınıf kökenlerinin, onların ulaştıkları sınıfa varmalarında pek etkisinin olmamasıdır. Bu sonuçta daha önce Amerika'da (Hout, 1988) ve Fransa'da (Vallet, 2004), diğer taraftan belirli yaş gruplarının temel alındığı İsviçre'de (Breen-Jonsson, 2007) ve Almanya'da (Breen-Luijkx, 2007) yapılmış olan araştırma sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir.

5. ÖNERİLER

1. Bu çalışma imkanlar sınırlı olduğu için küçük çapta yapılmak zorunda kaldı. Bundan sonraki süreçte daha geniş kapsamlı olarak ister bölgesel bazda isterse ülke genelinde araştırmalar yapılmalıdır.
2. Bundan sonraki çalışmalarda kuşaklararası hareketliliği ölçmek için değişik değişkenler kullanılmalıdır.
3. Yeni yapılacak kuşaklararası hareketlilik çalışmalarında çocukların cinsiyetlerine göre ayrı ayrı analiz edilmelidir.
4. Yeni araştırmalarda kardeşlerin eğitimsel, mesleki ve gelir düzeyleri de ele alınıp aile içindeki kardeşler arası farklılıklar araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- BİBLARZ, T. J., BENGTON, V. L. & BUCUR, A. (1996). "Social Mobility Across Three Generations", *Journal of Marriage and Family*, Vol. 58, No. 1 pp. 188-200.
- BJÖRKLUND, A., ERIKSSON, T., JANTTI, M., RAAUM, O., & OSTERBACKA, E. (2002). "Brother correlations in earnings in Denmark, Finland, Norway and Sweden compared to the United States", *Journal of Population Economics*, 15 (4), 757-772.
- BLANDEN, J., GREGG, P., & MACHIN, S. (2005). *Intergenerational mobility in Europe and North America-a report for the Sutton Trust*. Centre for Economic Performance, London School of Economics.
- BLAU, P.M. and DUNCAN, O.D. (1967). *The American Occupational Structure*. New York: Wiley.
- BREEN, R.(ed.) (2004). *Social Mobility in Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- BREEN, R. and JONSSON, J. O. (2005). "Inequality of Opportunity in Comparative Perspective: Recent Research on Educational Attainment and Social Mobility", *Annual Review of Sociology* 31:223-243
- BREEN, R. and JONSSON, J.O. (2007). "Explaining Change in Social Fluidity: Educational Equalization and Educational Expansion in Twentieth-Century Sweden", *American Journal of Sociology* 112: 1775-810.
- BREEN, R. and LUIJKX, R. (2007). "Social Mobility and Education: A Comparative Analysis of Period and Cohort Trends in Britain and Germany", in S.Scherer, R. Pollak, G. Otte and M. Gangl (eds) *From Origin to Destination: Trends and Mechanisms in Social Stratification Research*, pp.102-24. Frankfurt: Campus Verlag.
- CHECCHI, D., ICHINO, A., & RUSTICHINI, A. (1999). "More equal but less mobile? Education financing and intergenerational mobility in Italy and in the US", *Journal of Public Economics* 74 (3), 351-393.
- CROMPTON, R. (1993). *Class and Stratification*, Polity Press:Cambridge.

- DAHAN, M., & GAVIRIA, A. (2001). "Sibling correlations and intergenerational mobility in Latin America", *Economic Development & Cultural Change*, 49(3), 537-554.
- DİPRETE, T. A., & GRUSKY, D. B. (1990). "Structure and trend in the process of stratification for American men and women" *American Journal of Sociology*, 96, 107-143.
- DUNCAN, O. D. (1968). Social stratification and mobility: Problems in the measurement of trend. In E. B. Sheldon & W. E. Moore (Eds.), *Indicators of social change* (pp. 675-719).. New York: Russell Sage.
- DUNCAN, O.D. and HODGE, R.W.(1963). 'Education and Occupational Mobility: A Regression Analysis', *American Journal of Sociology* 68: 629-44.
- FEATHERMAN, D. L., & HAUSER, R. M. (1978). *Opportunity and change*. New York: Academic Press.
- GIDDENS, A. (2000). *Sosyoloji*, Yayına Hazırlayan: Hüseyin Özel-Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi.
- GOLDTHORPE, J.H. (1987). "Introduction: Social Mobility and Social Interests", *Social Mobility and Class Structure in Modern Britain*, içinde, ed. J.H. Goldthorpe, Clarendon Press: Oxford.
- GRUSKY, D. B. & DİPRETE, T. A. (1990) "Recent trends in the process of stratification", *Demography*, 27, 617- 638.
- GÜELL, M., RODRÍGUEZ MORA, J. V. & TELMER, C. (2007). Intergenerational mobility and the informative content of surnames. CEPR DP 6316.
- HASSLER, J., MORA, J. V. R. and ZEIRA, J. (2007). "Inequality and mobility" *Journal of Econ Growth* 12: 235-259.
- HAUSER, R. M. & FEATHERMAN, D. L. (1977). *The process of stratification: Trends and analyses*. New York: Academic Press.
- HOUT, M. (1984). "Status, autonomy, and training in occupational mobility", *American Journal of Sociology*, 89, 1379-1409.
- HOUT, M. (1988). "More Universalism, Less Structural Mobility: The American Occupational Structure in the 1980s", *American Journal of Sociology* 93: 1358-400.

- WERFHORST. (2008). "Educational Fields of Study and the Intergenerational Mobility Process in Comparative Perspective", *International Journal of Comparative Sociology*, Vol. 49, No. 4-5, 369-388.
- JENCKS, Christopher. (1977). *Who Gets Ahead? The Determinants of Economic Success in America*. New York: Basic Books.
- KAO, Grace, & Jennifer S. THOMPSON. (2003). "Racial and Ethnic Stratification in Educational Achievement and Attainment," *Annual Review of Sociology* 29: 417-442.
- KARASAR, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar, İlkeler, Teknikler*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KIM, D. Y. <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/121674082/main.html>, ftx_abs - fn2#fn2& KULKARNI, V. S. (2009). "The Role of Father's Occupation on Intergenerational Educational and Occupational Mobility: The Case of Second-Generation Chinese Americans in New York", *Sociological Forum*, 24 (1), 104-134.
- LIPSET, Seymour Martin and BENDIX, Reinhard (1959). *Social Mobility in Industrial Society*, Berkeley: University of California Press.
- MARE, Robert. (1981). "Change and Stability in Educational Stratification," *American Sociological Review* 46: 72-87.
- MARSHALL, Gordon and SWIFT, Adam (1993). "Social Class and Social Justice", *British Journal of Sociology*, 44 (2), 187-211.
- MARSHALL, G., SWIFT, A. and ROBERTS, S. (1997). *Against the Odds? Social Class and Social Justice in Industrial Societies*. Clarendon Press: Oxford.
- MARX, Karl (1969). *Theories of Surplus Value*, London: Lawrence and Wishart
- MARX, Karl (1972). *The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte*, Progress Publishers Moscow.
- MILLER, S.M., (1975). "The Concept and Measurement of Mobility", *Social Mobility* içinde, ed. A.P.M. Coxon and C.L. Jones, Penguin Education: England.

- PARKIN, F. (1973). *Class Inequality and Political Order*, Paladin Pub.: Great Britain.
- ROGOFF, N. (1953/1). Recent trends in occupational mobility. In R. Bendix & S. M. Lipset (Eds.), *Class, status, and power* (pp. 442-454). Free Press New York.
- ROGOFF, N. (1953/2). *Recent trends in occupational mobility*. Free Press New York.
- SAUNDERS, Peter (1997) "Social Mobility in Britain", *Sociology*, 31 (2), 261-288.
- SAVAGE, Mike (2000). *Class Analysis and Social Transformation*, Open University Press: Buckingham-Philadelphia.
- SHAVIT Y, BLOSSFELD HP, eds. (1993). Persistent Inequality. Changing Educational Attainment in Thirteen Countries. Boulder, CO: Westview
- SEWELL, William, and Robert HAUSER. (1975). *Education, Occupation, and Earnings: Achievement in the Early Career*. Academic Press: New York.
- SEWELL, William, Robert HAUSER, and David FEATHERMAN. (1976). *Schooling and Achievement in American Society*. Academic Press: New York.
- TEZCAN, Mahmut. (1999). *Eğitim Sosyolojisi*, 12. Baskı Ankara.
- VALLET, L.-A. (2004) "Change in Intergenerational Class Mobility in France from the 1970s to the 1990s and Its Explanation: An Analysis Following the CASMIN Approach", in R. Breen (ed.) *Social Mobility in Europe*, pp. 115-47. Oxford: Oxford University Press.
- YOUNG, M. (1994). *The Rise of the Meritocracy*, Transaction Publishers: London.
- WEBER, Max (1961). *From Max Weber, essays in Sociology*, Routledge and Kegan Paul : London.
- WEBER, Max (1968). *Economy and Society I*, Bedminster Press: New York.

